

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ МІЖНАРОДНОГО СТАНДАРТУ ДСТУ ISO/IEC 17025:2006

Аналіз та узагальнення наукової літератури, національних і міжнародних нормативних документів, що відображають специфіку діяльності судово-експертних лабораторій, свідчить про необхідність уточнення окремих положень, понять та визначень у сфері раціональної і ефективної організації проведення судових експертиз [5].

Одним із шляхів досягнення високої якості експертного провадження є створення систем управління якістю, відповідно міжнародних стандартів. Цей напрям потребує, у свою чергу, вжити заходів по акредитації лабораторій. У зв'язку з цим необхідно розглянути основні поняття та визначення зазначеної сфери діяльності:

- акредитація;
- система управління якістю в судово-експертних установах;
- судово-експертна операційна процедура;
- характеристика експертних методик;
- показники точності методик;
- точність результатів вимірювань;
- валідація експертних методик;
- міжлабораторне професійне тестування;
- статистичні методи у судовій експертизі.

Метою даної статті є аналіз основних положень акредитації як процедури незалежної оцінки компетентності судових лабораторій.

На сьогодні сталою тенденцією у діяльності судово-експертних установ України є акредитація за міжнародним стандартом системи управління якістю.

Значення та функції акредитації за останні десятиріччя суттєво змінилися. Глобалізація світових ринків сьогодні визначає місію акредитації – забезпечення взаємної довіри до результатів оцінки відповідності акредитованих органів, в тому числі лабораторій на міжнародному рівні шляхом підписання відповідних угод між національним органом акредитації НААУ та відповідними визнаними асоціаціями.

Акредитація – це процедура за результатами якої спеціально уповноважений орган визнає компетентність судової лабораторії виконувати конкретні роботи. В Україні акредитація є основою для визнання достовірності результатів експертиз, підтвердження відповідності статусу судово-експертної лабораторії.

У вітчизняній і міжнародній практиці акредитація випробувальних і аналітичних лабораторій здійснюється у відповідності з стандартом ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій».

Слід зазначити, що за вказаним стандартом акредитується велика кількість організацій, діяльність яких пов'язана з виготовленням різної продукції, сировини, надання відповідних послуг тощо. Тобто ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій» встановлює загальні вимоги до компетентності лабораторії [1, 2].

Інтерпретацією цих вимог з урахуванням специфіки лабораторій що здійснюють проведення судових експертиз, взяла на себе міжнародна організація з акредитації ІЛАС (International Laboratory Accreditation Cooperation). Зокрема, нею підготовлено керівництво з питань акредитації судово-експертних лабораторій – G-19 Guidelines for Forensic Sciences Laboratories. У цьому документі інтерпретовано положення ISO/IEC 17025:2005 для їх застосування під час акредитації, які стосуються: переліку основних предметів та речовин, які досліджуються в процесі експертизи; основні методи, які при цьому застосовуються; вимоги до об'єктивних випробувань; вимоги до управління експертною лабораторією; вимоги до персоналу, приміщень, зовнішніх умов, методи експертних досліджень, обладнання; простежуваності вимірювань; відбору зразків; оброблення та досліджень основних об'єктів; забезпечення якості результатів експертних досліджень; подання звітів за результатами досліджень тощо.

Саме ІЛАС формує глобальну, всесвітню мережу акредитованих калібрувальних та випробувальних лабораторій взаємної довіри до результатів що сприяє усуненню повторних випробувань і калібрувань. Основними вимогами до акредитації судово-експертних лабораторій є вимоги до управління якістю і технічні вимоги.

Судово-експертна лабораторія повинна розробляти, запроваджувати і підтримувати систему управління якістю, документально оформляти свою політику, програми, процедури і інструкції в об'ємі необхідному для забезпечення якості експертиз. Документація системи управління якістю повинна бути доведена до відома персоналу лабораторій, зрозуміла і доступна до виконання.

Технічні вимоги включають в себе оцінку стану наступних факторів: компетентність персоналу; приміщення і умови оточуючого середовища; методи експертних досліджень; оцінка придатності методів вимірювань і тестувань; обладнання; простежуваність вимірювань; відбір зразків для експертизи та поводження з ними.

Підтвердження виконання вимог щодо управління якістю і технічних вимог дозволяє НААУ провести акредитацію судово-експертних лабораторій на відповідність.

ДНДЕКЦ МВС України акредитований на відповідність вимогам стандарту ДСТУ ISO/IEC 17025:2006. Окрім того, ДНДЕКЦ МВС України є призначеним органом з оцінки відповідності та призначеним та уповноваженим органом з сертифікації у державній системі сертифікації, враховуючи нові вимоги до таких органів, цілком закономірним є у майбутньому акредитація ДНДЕКЦ МВС України ще за одним стандартом серії ISO 17000, а саме за стандартом ISO/IEC 17065 [3, 4].

Отже, які переваги має судово-експертна лабораторія у своєму прагненні до акредитації:

- побудова власної системи управління до вимог стандартів;
- стандартизація процесів судово-експертної діяльності;
- встановлення єдиних вимог до компетентності персоналу, експлуатації обладнання, критеріїв

придатності методів;

- проведення робіт у відповідності до установлених схем;
- встановлення персональної політики у галузі забезпечення якості;
- можливість демонстрації результатів;
- оцінка постачальників товарів, робіт і послуг;
- оцінка компетентності персоналу;
- оцінка придатності методів, методик, програмного забезпечення для цільового використання;
- постійний контроль працездатності обладнання;
- забезпечування єдності вимірювань;
- постійна реєстрація усіх даних і процесів.

Недоліки акредитації:

- витрати на навчання, калібрування обладнання, оцінку придатності методів тощо;
- побудова, функціонування та постійна робота над вдосконаленням системи менеджменту якості;
- збільшення нормативної та технічної документації;
- витрати на акредитацію;
- трудомісткість процесів тощо.

Прагнення до акредитації допомагає виявляти недосконалість законодавства в Україні що регламентує судово-експертну діяльність, переймати досвід країн що успішно використовують результати робіт лише акредитованих судово-експертних установ, накопичувати власний позитивний досвід впровадження стандартів серії ISO 17000, що в подальшому обов'язково складатиме основу для перегляду та розробки законів та інших нормативно-правових актів, що регламентують судово-експертну діяльність.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про стандартизацію». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
2. ДСТУ ISO/IEC 17025:2006 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій». Видання офіційне. Київ: Держспоживстандарт України, 2007. 32 с. URL: http://www.certatom.kiev.ua/images/files/16.06.15_17025.pdf
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.01.2016 № 56 «Про затвердження спеціальних вимог до призначення органів з оцінкою відповідності». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56-2016-%D0%BF>.
4. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 28.03.2016 № 518 «Про затвердження Вимог до призначених органів з сертифікації в державній системі сертифікації». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0580-16>.
5. Смирнова С., Омелянюк Г., Усов А., Бебешко Г. Специфика применения основных терминов и определений международного стандарта ГОСТ ИСО/МЭК 17025-2009 к деятельности судебно-экспертных лабораторий. Теория и практика судебной экспертизы. 2012. № 2 (26). С. 57–67.